Ч. 263 (11.613). Львів, середа 27. листопада 1929. [illegible] Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 гов. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

По демонстраціях.

Львів, 26. листопада 1929.

Відомі арештування українських культурних і наукових діячів на Радянській Україні викликали серед національних кол по цей бік Збруча зрозуміле занепокоєння і тривогу за долю арештованих. Знаючи історію кривавого опанування України більшовиками і знаючи не тільки всі перипетії, але й саму природу комуністичного терору над українськими національними елементами, як у часі опановування України більшовиками, так і по її опануванні, національні кола західньо-українських земель мали і мають вповні оправдані підстави до побоювань за життя арештованих комуністами українських діячів, між якими є й почесно знані та багато заслужені для нашої національної культури. Крім тисячів рядовиків змів червоний терор з лиця української землі вже цілий ряд видатних і небуденних одиниць, що могли чи то для української справи взагалі, чи для української культури зокрема віддати ще прецінні услуги. Нині їх нема між живими. Вони стали українськими національними мучениками, вони віддали своє життя як герої за національні ідеали.

Цьогорічна хвиля масових комуністичних загінок і переслідувань українських діячів мусіла спричинити реакцію, мусіла викликати природний протест серед нашого громадянства. Гостро виступила проти арештів вся українська національна преса. Поважно й гідно запротестувала перед світом проти червоного терору на Великій Україні Українська Парляментарна Репрезентація. Ставши в обороні безборонних жертв, вона виконала цим свій відповідальний національний обовязок. Протест Української Парляментарної Репрезентації мусить пригадати більшовикам, що поза межами їхньої диктатури є такі українські національні сили, які їм протиставляться і будуть протиставитись усім їхнім руїнницьким експериментам, докопуваним на живому організмі української нації.

Нема сумніву, що події на Радянській Україні не могли остати без впливу і на українську національну молодь і то тим більше, що між арештованими є поважна скількість молоді. Все і всюди молодь була імпульсивною, все і всюди була вона тим палким елементом, що реаґував живо і по свому на всякі прояви національного і громадського життя. Якщо молодь не визначалась би поривчатою вдачею, якщо вона не булаб вразливою на всі прояви життя, то вона не булаб молодю. І в даному випадку українська національна молодь зареаґувала на відомі арештування українських діячів і молоді на Україні четверговими демонстраціями. Зареаґувала гарячо і зовсім стихійно. Дивним дивом демонстрації проти червоного терору на Україні сплелись з демонстраціями проти львівських москвофілів. Зачуваємо, що на вічу, яке попередило демонстрації перед радянським консулятом і москвофільськими установами, був сильно піднесений і в найвищій мірі подразнений настрій. Зібрана на ньому молодь реаґувала на все виключно почуваннями, реаґувала щиро та безпосередньо. З таким способом реаґування можна годитися або не годитися, можна його хвалити або осуджувати, але одно треба признати, що цим разом ця молодь виступила солідарно і масово. Досі цього в її житті ми не мали нагоди обсервувати.

При всьому тому слід замітити, що така чи інша форма протесту має все тільки переходовий характер і переходове значіння. І з комунізмом і з москвофільством треба боротися передовсім працею. Тільки позитивною працею можна протиділати в нас поширюванню комунізму чи сельробівства чи старого москвофільства. Перед нашою університетською молодю стоять у тому відношенні широкі й отверті шляхи. Перед нею багато і то дуже багато систематичної, буденної, нераз навіть дрібничкової праці в цілім краю, на всіх відтинках нашого національного фронту. Читальні „Просвіти“, руханково-пожежні товариства, кружки самоосвіти по селах і містечках аж благають робітників, ідейних керманичів і вчителів. Звідки їх взяти? Їх мусить дати українська національна молодь. У тій праці ніхто її не заступить, ніхто її не виручить. Вонаж часто твердить, що носить у собі новий національний світогляд, нові національні цінности. Добре, але хтож ці цінности буде використовувати, для кого вони призначені, коли їх самаж таки молодь не спопуляризує в народі, коли не створить для себе і своїх ідей відповідної бази в громадянстві, коли не зєднає для них громадянства і коли своєю працею не переконає всіх про слушність свого становища?

З прикрістю треба ствердити, що останніми роками українська університетська молодь тільки в незначній, дуже дрібній своїй частині прикладала вагу до буденної, органічної праці. Величезна її більшість злободневними, чи то освітніми чи господарськими чи кооперативними справами не займається. Крайня пора покинути дотеперішню інертність і взятись за незрившлячу проволоки органічну роботу. Бо не можна забувати, що і найблагородніша молодеча запальчивість та чуттєва реакція мусить мати не тільки ідейні мотиви за собою, але й — і це дуже важне! — відповідний рівноважник у буденній культурно-освітній та громадській праці над розбудовою національного життя.

Польські актуальности.

ЗА ЗМІНУ КОНСТИТУЦІЇ І РЕВІЗІЮ УСТРОЮ.

Заінавгурована прем. Світальським у варшавській „Фільгармонії“ аґітація за зміною конституції розвивається дальше. З черги виступив в неділю, 24. ц. м. у Кракові мін. справедливости Цар з рефератом „Березнева конституція і польська дійсність“, в якому зазначив, що польська конституція з березня 1921 р. не здійснила покладаних у ній надій. Вона повстала в атмосфері боротьби і партійних торгів з тенденцією не допустити до президентури тодішнього нач. держави Йос. Пілсудського.

Протягом свого істнування сойм доказав, що в ньому не панують здорові відносини. Важко сподіватися, щоби в найближчому часі наступила консолідація партій. Є це неможливе зогляду на зрізничкування політичної опінії серед громадянства, а головно тому, що та **опінія різничкується ще більше в національній площині через участь в політичному житті такого не зовсім зєднаного з державою чинника, як національні меншости.**

Більшість в соймі творилася від припадку до припадку на основі компромісів, що не все покривалися з інтересами держави. Потрібну більшість все лекше було створити для повалення уряду, ніж для його підтримки, для негації, а не для позитивної праці. А влада повинна бути сильна і тривка, чого не забезпечує теперішня конституція.

В світлі дійсности березнева конституція не витримує критики. Безнастанні кризи урядів, згіршуючі кулуарові торги, оліґархія конвенту сеніорів, що всупереч конституції засвоює собі право рішати про найважніші державні проблеми, вкінці сойм, що згідно з волею його творців має бути єдиною кузнею прав, все те вказує на розбіжність теорії і практики. Сойм, будучи внутрішньо роздертим, розщіпленим на фракції, органічно безвладним, добровільно абдикував із своїх сутніх прав, як напр. законом з 11. січня 1924 р. в користь уряду Грабського для переведення направи скарбу і валютової реформи. Тому припинення всевлади сойму в травні 1926 р. було великою полекшою для краю. Післятравневі правління розпочали діяльність під кличем направи республики. Вже 2. серпня 1926 р. ухвалено новелю до конституції, змішнюючи владу президента через надання йому права розвязувати сойм і видавати розпорядки із силою закону, та ухваливши процедуру в справі вислову недовіря урядові і уліпшивши працю в бюджетових справах. Але новеля з 2. серпня 1926. це тільки етап на шляху здійснення програми, наміченої післятравневими правліннями.

Дальшу направу устрою бажає уряд здійснити шляхом ревізії конституції, наказаної теперішньому соймові. Метою тієї ревізії є змішнення виконавчої влади, здатної запевнити молодій державі дальший світлий, великодержавний розвиток та успішно боронити її в хвилях грізних для її істнування. Шлях до здійснення того змагання бачить уряд в перенесенні точки тяготи виконавчої влади в державі на особу президента республики, в рямках демократичного устрою при збереженні прав парляменту до розумної, предметової контролі над діяльністю уряду. Поняття сильної влади не є рівнозначне з поняттям абсолютної влади. Ревізія конституції не повинна і не може бути замахом на права демократії. Лишаючи їй право контролі над діяльністю публичної влади, треба її згармонізувати із сильним у своїх основах устроєм держави.

Правна форма, якою будуть обняті ті принципи, є другорядною справою. Одначе самі принципи мусять стати поза якоюнебудь дискусією і компромісом. Уряд сподівається, що в тій акції найде підтримку у широкого загалу польського громадянства. Здецидована воля уряду, підтримана здоровим інстинктом народу, без сумніву довершить діла, якого мають право сподіватися потомки від теперішнього покоління.

Для відродженої Польщі муситься створити такий устрій, який давав би запоруку її могутности, який охоронив би державу від небезпек і нещасть у важких для неї хвилях. Тому всякі торги в основних справах є виключені. А ті, що стали би на перепоні в здійснюванні того наміру, будуть безоглядно поборювані.

„І нехай вам, громадяни, не кидають піску в очі. З нашого боку боротьба буде вестися не за владу, бо її має уряд, що здійснює державну ідею марш. Пілсудського, але за здоровий державний устрій, який має забезпечити Польщі місце серед народів світа також тоді, коли прийдуть нові покоління. До тієї боротьби йдемо вірні політичному заповітові, вписаному на пергаментах незабутньої конституції 3-го травня: „Ніякий найдосконаліший уряд не може стояти без могутньої виконавчої влади“. Досвід навчив нас, що занедбання тієї частини уряду наповнило Польщу нещастями“.

НА ТЕМУ ЗАКОРДОННОЇ ПОЛІТИКИ.

Одночасно у львівській ратушевій салі промовляли „санаційні“ посли Левенгерц і Радзівіл на тему закордонних проблем Польщі. Промова відомого „спеціяліста“ від українського питання, б. пепесівця Левенгерца була досить стереотипною. Цікавішою була промова кн. Радзівіла. Він зазначив, що Польща є старою державою, багатою в досвід, а крім того державою, що має всі умови до великодержавного розвитку. **Для польських змагань навіть вислів „імперіялізм“ не є досить сильний,** коли одночасно дається запоруку, що ті змагання будуть мирні. А тією запорукою є відсутність з польського боку якихнебудь територіяльних апетитів. **„Більше, як маємо, не хочемо“.**

Союз з Францією перейшов в останніх часах значну еволюцію. З одного боку змінилася політика Франції супроти Німеччини, а з другої змінилася внутрішня сила Польщі та її авторитет назовні. Польща не є вже клієнтом. Франція розуміє свій інтерес в ненарушності зах. кордонів Польщі. Що торкається східнього Льокарна, то не треба обманювати себе, щоби до нього скоро прийшло. Одначе це не є таке страшне, коли й західне Льокарно не є для Німеччини нічим святим. Тут більше значить сильна воля оборони й добра армія.

Проблема Паневропи повстала на підкладі

господарчого егоїзму Зединених Держав. Покищо Паневропа є утопією, яка представляє собою деяку небезпеку у формі модного сьогодні клича про „господарче роззброєння". Знесення митних перегород є в інтересі промислових держав. Польща могла би згодитися на це тільки тоді, колиб була знесена прогібіція на хліборобські продукти, колиб були знесені еміграційні обмеження і рівномірно розплянованії капітали.

Польсько-німецька ліквідаційна умова є корисна для Польщі, бо вона в нічому не порушує версайського трактату, а звільнює Польщу від німецьких претенсій.

ЗІ ЗВІТУ ДЕВЕЯ.

Член ради Польського Банку і фінансовий дорадник польського уряду Девей випустив свій звіт про III. квартал, зясовуючи польське господарське життя. Першу частину свого звіту присвятив він розглядові виконання стабілізаційного пляну та зужиткованню стабілізаційної позички, як також справам бюджетовим, скарбовим й адміністраційним. Другою частиною обняв він аналізу польського платничого білянсу. Найшовшись в новому положенні Польща потребувала більше капіталів, як їх нагромаджено з внутрішніх ощадностей. До 1927 р. закордонне задовження Польщі висловлювалося 577 міл. зол. В р. 1927 нетто закордонного довгу обраховано на 949 міл. зол. Надвишка привозу товарів над вивозом досягла в 1927 р. 323 міл. зол., а в 1928 р. зросла до суми 886 міл. зол. Поза дефіцитом у товаровому обороті привезено золота і срібла за 107 міл. зол.

В 1928 р. наступила грошева тіснота, а тому зменшилися закордонні позички і кредити для Польщі. Торкається це головно довгоречинцевих позичок. Запаси Польського Банку зросли в 1927 р. о 960 міл. зол., а в 1928 р. спали на 79 міл. зол. В 1927 р. повний недобір усіх позицій біжучих прибутків і видатків Польщі — поза закордонною торговлею — обраховано на 229 міл. зол., а в 1928 р. та сума зменшилася до 200 міл. зол.

Зате поправилися комунікаційні засоби Польщі. Данціґ і Ґдиня ведуть від Балтійського Моря до чорноморських пристаней Румунії. Розбудована Ґдиня може перевантажити місячно 1 міл. тон. Небавом стане вона одною з найбільших балтійських пристаней. Поправилася теж залізнича комунікація. Коли в 1920 р. довгота залізничих ліній в Польщі досягла 13.150 км., то в 1928 р. збільшилася вона до 17.235 км. Також поважно зросла кількість льокомотив товарових й особових возів.

Четверта частина звіту присвячена стабілізації хліборобських відносин. У Польщі з хліборобства вдержується 66% населення. Одначе покупна сила того населення є слаба. Коли за основу приняти 1927 р. щодо рівноваги цін промислових і хліборобських продуктів, то у вересні 1929 р. покажчик цін промислових продуктів виносив 102.9%, а хліборобських лише 82, себто перші зросли о 2.9%, а другі впали о 18%.

Світовий ринок усе матиме рішаючий вплив на вартість хліборобських продуктів у Польщі. Польща відчуває недостачу сезонових кредитів і не має належньої торговельної організації. Якщо хліборобство хоче одержати належну йому частину кредиту на основі поміркованої відсоткової стопи, то мусить зорганізуватися.

Та всі ці цифри, вказівки і поради по суті обіймають минулі роки. Останньому (третьому) кварталові є присвячена пята частина звіту, але про неї польська преса, з якої беремо ці відомости, подає дуже скупі і дуже загальні дані. Вона стверджує тільки, що на думку Девея — Польща ввійшла в таку фазу розвитку економічних умовин, в якій зміни довершуються в лагідніший спосіб (?!), а вагання відсоткової стопи консумційного попиту і цін товарів не приймають такої гострої і нагальної форми, як давніше. В загальній господарчій ситуації краю наступив стан депресії, одначе нема (?!) признак господарчої кризи. Навпаки, створиться можливість нового звижкового руху в міру реалізації сьогорічного збору, головно коли малаб наступити поправа цін збіжа.

Ясно, що ці останні пророцтва не мають ніякого реального значіння.

На теми самоврядування.

(Докінчення)

Польська конституція і самоврядування.

5. Постанови арт. 68.: „Побіч територіяльної самоуправи окремий закон покличе до життя господарську самоуправу для поодиноких ділянок господарського життя, а саме: рільничі, торговельні, промислові, ремісничі палати, палати наємної праці й інші получені в начальну господарську палату Річипосполитої, яких співпрацю з державною владою в кермуванні господарським життям і в справі законодатних намірів означать закони".

Постанови цього артикулу вводять до польської держави побіч територіяльної господарську самоуправу. Поодинокі стани, як рільники, купці, промисловці, ремісники і т. п. творять самоуправні одиниці господарського характеру у формі відповідних фахових оплат. Завершенням цієї господарської самоуправи має бути начальна господарська палата Річипосполитої. До тих палат мають входити фахові сили. Господарській самоуправі мається передати також деякі адміністраційні агенди. До тих палат мають входити фахові сили. Господарській самоуправі мається передати також деякі адміністраційні агенди. Найвища господарська палата має одержати в законодатній ділянці право ініціятиви себто буде мати право виступати перед соймом з власними законопроектами. Більшість палат передбачених у конституції не покликано ще взагалі до життя. Не істнує ще також найвища господарська палата. Був проєкт творення рільничих палат, але його ще не зреалізовано.

Розбудова господарської самоуправи представляє для українського народу і взагалі для непольських народів дуже поважні небезпеки, тому, що під покришкою господарських спільних інтересів мається нівелювати національні ріжниці.

6. Постанови арт. 69.: „Джерела доходів держави і самоуправи будуть законами стисло розмежовані".

Ця постанова конституції є самозрозуміла і не вимагає ніяких пояснень. Зовсім іншою є справа, що доходи самоуправи є дуже скупі наслідком обовязуючого законодавства і тому самоуправа своїй діяльности не може надати ширшого розмаху. Врешті ця постанова конституції остала мертвою буквою, бо самоуправні скарбові закони опираються на тій засаді, що держава і самоуправи мають спільні джерела доходів.

7. Постанови арт. 70. „Держава справуватиме нагляд над діяльністю самоуправи через самоуправні виділи вищого ступня; цей нагляд можуть однак закони передати частинно адміністраційному судівництву". „Випадки, в яких ухвали самоуправних органів вимагатимуть виімково затвердження органів самоуправи вищого ступня або міністерства, означать закони".

Вже арт. 67. конституції містить постанови про контролю державної влади над самоуправою. Нема найменшого сумніву, що коли воєводи є керманичами воєвідської і старости повітової самоуправи, то вони виконують тимсамим контролю над самоуправою. Арт. 70. містить подрібні постанови про контролю держави над самоуправою. Нагляд зглядно контроля можуть бути двоякі, або з уряду, або на домагання сторони. Нема сумніву, що арт. 70. має на думці нагляд з уряду, бо і тоді, коли держава виконує нагляд на домагання сторони, то і в тому випадку домагання сторони має таке саме значіння, як донос до державної прокураторії про поповнення злочину. Отже є лише зверненням уваги уряду на потребу виконання контролі.

ЛЕВ ЯСІНЧУК.

Українські переселенці в Новому Світі.

(Продовження)

Ошуканці. — Придбання горожанства. — Доми й авта.

Всього того очевидно не підношу як докір Канаді, тільки стверджую явище для зрозуміння відносин. Колиб у цьому напрямі можна ставити якінебудь вимоги, то хіба те, щоб канадійці не вдавалися виключно на себе самих, щоб вибили собі з голови, що сама пропаганда україн. справи піднесе й воскресить Україну, а прийшли до переконання, що тільки разом усі частини великого народу й усіми засобами поставлять нашу націю „в народів вольнім колі", що для цього замало словесних жертв, замало побувати на вічу й завзяту резолюцію ухвалити, але треба жертви майна, а то й крови і що нація має право вимагати тих жертв від усіх своїх частин.

Деякі легкодушні, а то й злочинні одиниці працювали, немов умисно на те, щоб знищити всяке довіря до чесноти, використовуючи початкову несвідомість еміграційної маси. Пропадали гроші зложені в найбільшому довірі до людей, що повинні стояти на сторожі етики, а чимало пропадало їх у кишенях вроджених ошуканців. От напр. було в Пітсбурґу-Па пересилкове бюро і корабельних карт якогось Хоми. Еміґранти мали до нього таке безмежне довіря, що аж з Клівленду приїздили до нього і складали гроші на спроваджения родин зі старого краю. І бюро забирало їх, обіцювало. Тому, що місцевий священик міг був людей перестерегти, в бюрі наказували людям, щоби не говорити нічого „попові", бо він може так поробити, що вже з берега завернуть родича. А виступати проти попа було в моді. Інтересовані тримали тайну, аж коли їм було вже за довго, посходилися одного дня перед бюро. Якже здивувалися, коли застали двері зачинені. Не було ні власника бюра, ні його секретарки. І нема по нинішній день. Бо було їм за „гарячо". Залишились „обережні" дядьки з претенсіями на 100 тисяч толярів.

Подібні випадки зовсім не були рідкістю.

Пробуджена пресою, розрухана політичними делегатами еміграція, стала свідома не тільки племінного походження, почала цікавитись не не тільки своїм селом чи повітом, але й справами української нації, долею України. Упадок державної самостійности відібрав еміграції охоту повертати на постійне життя в рідні сторони і приневолив її призадуматись над відповідним уладженням на місці особистого, родинного і національного життя. У той час почали українці головно в Злучених Державах приймати американське горожанство та набувати власні реальности.

Придбання горожанських паперів получене з деякими формальностями. Передовсім треба бути пять років постійно й леґально у Злучених Державах і цю леґальність та приїзд доказати дотичній комісії. Треба знати дату приїзду, назву корабля, яким еміґрант приїхав, то що, а відтак піддатися іспитові при комісії. При іспиті мусить еміґрант доказати знання грамоти (хочби тільки рідної), знання найважніших фактів історії Злучених Держав, деяких президентів та основи американської конституції. Трапляється, що комісії відкидають прохання петента для придбання горожанських прав, бо не відповів іспитовим вимогам. Неграмотні залишаються до віку як чужинці. Такого, що перейшов нелеґально границю, „депортують" (відсилають примусово до краю, з якого походить). Коли перейшов нелеґально з Канади, відсилають не до Канади, а до краю походження. Депортований має до смерти замкнений вхід до Злучених Держав. Наші українці майже без виїмку стараються за американське горожанство (наскільки вони грамотні) і багато з них мають його, дорожать ним і ставлять дуже високо, бо всі без виїмку люблять Америку. Та й мають за що.

Сьогодні багато українців має власні доми, нераз навіть великі, муровані, кількаповерхові. Наскільки я самостійно зорієнтувався, то чи не найменше мають вони власних домів у Ню Йорку. Загалом беручи, мешкання наших еміґрантів гарно уладжені. Часто з більшим числом кімнат, з усім комфортом, з мягкими меблями. Вечорами приграє їм ґрамофон, радіо, або діти на інструментах: хлопці на модних в Америці саксофонах, а дівчата на пяніні. Часто пяніна комбіновані, де при помочі механізму порушуваного ногами грає мельодію з „рольок",*) або коли є кому, то грає як звичайно — ударами по клявішах. При домах українців по містах Злучених Держав я рідко де зауважував городці з квітами, або городиною. Буває, що високі в „хлопа" буряни ростуть наоколо. Свіжу городину по низькій ціні можна цілий рік дістати в кожному місті. У Канаді інакше. Інакше й у фармерів у Злучених Державах. Там коло кожного українського дому управлений найменший клаптик землі, а на ньому квіти, часто краєві: купчаки, чорнобривці, барвінок, або ріжнородна гарна городина.

В Канаді бідніші мешкання українців, убожча обстанова. Тут саме є ще декуди будинки зі стріхою, з пляном будови двох кімнат (через сіни), як у нас. Очевидно, що і в Злучених Державах не всі українські мешкання комфортні. Тут і там є робітничі мешкання з двох кімнат, без центрального огрівання, а зі залізною печею по середині. Всеж таки, коли порівняти життя українського робітника в Америці з життям нашого, то такої нужди, як у нас там абсолютно нема, а вже знов ані на показ нема в нас такої культурної вигоди, як там. Часто наш „радник" не може й мріяти про таке й так уряджене мешкання, як має деякий робітник в Америці.

Еміґранти в Злучених Державах всі огрядно одіті, а то мущини і жінки. Всі носять міжнародню ношу. Є гарний звичай у робітників по праці митися, голитися й чисто убиратися. Мені

*) На паперовому звоєві [illegible] дірки, як в „арістоні".

Взагалі цілий арт. 70. є дуже нефортунно зредагований. З постанов арт. 70., а саме, що нагляд над діяльністю самоуправи виконують самоуправні виділи вищого ступня можнаб заключати, що воєвідська самоуправа не підлягає нагляді, бо над нею нема самоуправи вищого ступня. Дальше уст. I. арт. 70. є і за обширний і суперечний з іншою постановою конституції, а саме в другому реченні, яке каже, що закони можуть передавати частинний нагляд над діяльністю самоуправи адміністраційному судівництву. Суд є лише тоді судом, коли має до діла зі сторонами. Переказування адміністраційному судові контролі з уряду є суперечне з істотою суду. Супроти того треба думати, що арт. 70. має на думці контролю на домагання сторони, але тоді друге речення арт. 70. є злишнє, бо про те говорить арт. 73.

8. *Постанови арт. 71. „Відклик від орічень як державних, так і самоуправних органів допускається тільки до одної вищої інстанції, якщо закони не передбачують в тому напрямку виїмків“.*

Постанови, що обмежують скількість інстанцій є добрі, бо стоять на перепоні проволіканню справи. В практиці виглядає це так, що від рішення повітової самоуправи є лишень відклик до воєвідства, від рішення воєвідської самоуправи до міністерства.

9. *Постанови арт. 73.: „До орікання про правовість адміністраційних актів так державних як самоуправних покличе до життя окремий закон адміністраційне судівництво з Найвищим Адміністраційним Трибуналом на чолі“.*

Зі сказаного слідує, що проти законности кожного рішення самоуправної влади прислугує позов до Найвищого Адміністраційного Трибуналу.

Постанови Конституції про самоуправу непольських народів.

Арт. 109. в уст. 2. і 3. містить постанови про самоуправу непольських народів. Вони звучать:

„Окремі державні закони забезпечать меншинам у польській державі повний і свобідний розвиток їх національних питомостей при допомозі автономних звязків меншин публично-правного характеру в межах союзів загальної самоуправи“. „Держава буде мати у віднесенні до їх діяльности право контролі та доповнювання на випадок потреби їх фінансових засобів“.

Ті потреби говорять про самоуправний союз меншин, що: 1. Він є автономним; 2. має публично-правний характер; 3. що його завданням є забезпечити національним меншинам повний і свобідний розвиток їх національних питоменностей; 4. що держава має право виконувати нагляд над діяльністю того союзу; 5. вкінці, що держава буде доповнювати на випадок потреби фінансові засоби того союзу.

Ті постанови є так загальникові, що взагалі не можливо уявити собі форми тих союзів.

Тому, що арт. 109. говорить про союзи меншин „у межах союзів загальної самоуправи“, слід заключити, що ті постанови мають на думці національні курії. Інституція національних курій є дуже мало знана і в науці і в чужих законодавствах. Дальше насувається питання чи національні курії будуть лише орґаном загальної самоуправи, чи будуть мати законодатну владу. Постанови арт. 109. не дають в тому напрямку ніяких вказівок. Закон про автономію 3-х східногалицьких воєвідств містить у собі постанови про національні курії. З того слідує, що наша інтерпретація конституції в тому напрямку є зовсім слушна.

Зі сказаного бачимо, що постанови конституції в так важній справі як самоуправа національних меншин є неясні і не знати чого їм на основі конституції можна домагатися, а чого ні. Постанови арт. 109. дають зовсім неозначені, сумнівні щодо вартости права національним меншинам. Коли точніше ті постанови розглядаємо, виходить, що вони національним меншинам поза кількома теоретичними фразами зовсім нічого не дають.

Пос. Вол. Целевич.

ЗА ОКЕАНОМ.

Участь українських жінок в американській виставці.

Від 14-го до 19-го жовтня ц. р. відбулася в „Конвиншен Голл“ у місті Дітройті міжнародня вистава жіночої діяльности. Була це перша така вистава, де всі виставці і виставлечі річи були виконані жінками і призначені переважно для вжитку жінок. Була на ній понад тисячка виставців, що виложили до перегляду кільканацять тисяч річей, починаючи від кухонних посудин, а кінчаючи на образах і різьбах. Вистава, в якій брали участь майже всі національности, що називають Дітройт своїм містом, пройшла надсподівано гарно і принесла навіть поважний дохід. Поруч словаків, поляків, румунів, данців, греків і інших мали свій „стенд“ (правда, тільки один) і українці, в якому були наші вишивки, ґердани, писанки, народні строї, сорочки, запаски, килими і т. д. Кожного дня сиділо у „стенді“ по кілька наших жінок з Дітройту й Гемтремку, завсіди в народніх строях, і подавали цікавим американцям, які просто облягали українську виставку, інформації про Україну та про українське мистецтво. Взагалі український відділ, біля влаштування якого найбільше напрацювалася п-і Стецько з Гемтремку, звертав на себе найбільшу увагу і загально подобався, чого українцям завидували всі інші народности.

Не можна не згадати при цій нагоді і про величавий похід усіх національностей, які брали участь у цій виставці, що відбувся вечером в день отворення вистави. Зпоміж всіх визначалася своїми дійсно гарними строями українська група. Лише шість осіб можна було вислати. І ми їх вислали. Всі молодиці-заквітчані дівчата, а з ними мущини як дуби, а хлопці як соколи, що викликали своєю появою невмовкаючі оплески серед значно богатших чужинців, та не так естетично вбраних, як наші.

За три дні був знову український вечір, получений з промовами жінок-авіяторок американок. Співали три українські хори: хор імени Котляревського (мішаний) з Гемтремку, другий мішаний „Бояна“ із західної сторони міста і третій мужеський хор „Бандуриста“. Не знати, котрому з цих хорів грімко оплескуюча публика признала пальму першенства. Чи гемтремському за виконання дійсно трудних творів Кошиця або Леонтовича, чи „Боянові“ за чистість голосів і мистецьке атакування вищих позицій, чи вкінці „Бандуристові“ за його прецизне виконання трьох квартетів, які нагадували золоті часи, коли то краєвий „Бандурист“ їздив по наших селах та містах і розносив між своїми і чужими славу і красу нашої української пісні. Та, не зважаючи на захоплення й одушевлення, з якими публика витала наші хори і їх продукції, не рівнялись вони оплескам і признанню, з якими знову стрінулись наші танцюристи, ученики школи танків Авраменка під проводом гемтремського громадянина п. Смука. Чи то аркан, чи чумак, чи козачок, чи інші наші народні танці викликували просто громи оплесків і часами виглядало, що це одушевлення для наших танцюристів перейде в стихійну бурю. Школа, що наші танцюристи були такі ощадні з нагладками. Майже ні одного. Бо публика булаб їм ще більше вдячна. В кожному разі честь за їх працю і достойне випровадження наших естетичних танків.

Того самого вечора уладжено також величаву овацію письменниці і сенаторці п. Олені Кисілевській.

Відгомін львівських демонстрацій на Україні.

Пат повідомляє, що радянська преса від кількох днів веде нагальну протипольську кампанію. Демонстрації перед радянським консулятом у Львові називає ділом пілсудчиків, а Польщі інсценізує співучасть із „Союзом Визволення України“, що його викрило ДПУ. Преса твердить, що польська поліція не хотіла перешкодити маніфестації перед консулятом у Львові, тому вина за неї спадає на польську владу. Деякі часописи твердять навіть, що це не укр., а польські студенти демонстували перед консулятом. Далі ПАТ повідомляє, що в суботу передполуднем відділи кінної та пішої міліції окружили будинок польського ґен. консуляту в Харкові, одначе так, щоби маніфестанти могли передефілювати перед консулятом. Маніфестанти підійшли до будинку, почулися ворожі оклики. Після виголошення кількох протипольських промов, серед ворожих окликів і свистів спалили манекіна, що зображав польського фашиста. Друга спалена лялька зображала українського фашиста-уидівця. В поході несли транспаренти з протипольськими написами. Зпід консуляту похід пішов перед будинок ДПУ, де промову до демонстрантів виголосив голова ДПУ. Подібні маніфестації відбулися в Києві, але скінчилися вибиттям шиб у польськім консуляті.

Дня 25. листопада польського посла в Москві Патека приняв заступник нар. комісаря закорд. справ Літвінов. Патек запротестував проти антипольських маніфестацій, які відбулися перед польськими консулятами в Харкові та Києві.

Мін-ство культури та мистецтва?

У польських літер.-мистецьких колах зачувати, нібито уряд установить мін-ство культури та мистецтва на місце істнуючого тепер департаменту в мін-стві освіти. Теку цю одержав би посол із ББ, член нар. правиці Йос. Тарґовський.

Вислід плебісциту в справі Йонґового пляну.

Верифікаційна комісія устійнила скількість важних голосів, відданих у Німеччині на листи плебісциту проти Йонґового пляну, а саме 4,135.300, а уневажнила 24.326. Отже скількість відданих голосів перевисшає законно вимаганих 10 проц. управнених до голосування на 8 тисяч.

Після смерти Клємансо.

24. листопада, цілий день, товпи народа передефілювали перед тілом Клеманса. Префектура обраховує їх на 50 тисяч. В понеділок рано парижани довідалися, що тіло вивезли вночі на провінцію до Вандеї. Там, згідно з волею небіщика, відбувся скромний, тихий похорон. Тіло зложено до гробу 25. листопада в 12.30 год. впол. в місцевости Ле Гербір. По всій Франції стріляли тоді гармати, так як це було 11. листопада 1918 р. в дні перемиря. В похороні взяла участь лише родина та кількох приятелів покійника.

З судової салі.

Відгомін 1918 р.

Перед львівським трибуналом присяглих ведено 25. листопада відложену розправу бувш. вістуна УГА Вол. Бубели, бувш. арендатора фільварку в Лисиничах, а тепер шофера, якому прокуратор закидає вбивство польського леґіоніста Терліковського. Бубела не признається до вини, ділав як вояк, а смерть Терліковського не від нього залежала, лише від старшини-наддніпрянця. Свідки потвердили оборону обвинуваченого. Вечером запав вердикт присяглих (8 гол. проти 4), на основі якого обв. Бубелу увільнили. Розправу вів р. Анґельський, обвинувачення піддержував прок. Огоновський, родину пок. Терліковського заступав найстарший його брат суддя Терліковський з Перемишля, обв. Бубелу боронив адв. д-р Ганкевич.

Офензива на Д. Сході.

Аг. Аваса повідомляє, що більш. війська заняли місц. Букеду. Китайці відступають і граблять села. Китайці втратили 10 тис. людей.

не доводилося ніде бачити на зібраннях наших робітників у робітничих одягах. Наш непривиклий земляк і не вірив би, що це зійшлися ті, які перед пару годинами бабралися в брудній оливі, скробали вікна від фарби, чи вийшли з підземелля вкриті вуглевим пилом. Це саме по містах Канади. Жінки ходять у капелюхах, як у нас по містах. У Канаді трапляються ще жінки в хустинах і в „краєвій“ одежі. Багато з наших людей має власні авта, часто по два, а то й кожний член родини має своє. Авто, меблі і все потрібне можна дістати легко на догідні тижневі чи місячні сплати.

Коли я слухав оповідань американських відвідувачів, то або не вірив, що вони мають власні авта, або думав, що це непотрібний інструмент. Пізнавши відносини, я переконався, що там авто така звичайна і конечна річ, як у нас віз. Ба — ще більше. Бо що зробив би напр. робітник з Шикаго чи Дітройту, колиб йому прийшлося йти до роботи пішотою, чи їхати трамваєм з одного кінця міста на другий, на таку віддаль як зі Львова до Перемишля? Він мусів би на це витратити цілу ніч. Вже лекше в Ню Йорку, бо там підземельна залізниця завезе на другий кінець що найбільше за півтора години. Авт уживають також у вільному часі особливо в місті на виїзд поза місто. Правда, що й там не дуже то свіжий воздух, бо пересичений вонею газоліни, хмари авт, але таки кращий, як у закурених містах. Один фармер толкував мені, що „властиво порядний чоловік повинен мати три авта“.

Автом їдуть „молоді“ в гості до шлюбу, автами відвозять помершого на вічний спочинок. Автомобільний караван, це довгий віз з ліхтарнями вгорі, напереді, із хрестом у вікні збоку. Весь похоронний похід, а радше „поїзд“, це ряд авт, які їдуть дещо повільніше, як звичайно. Нема ні корогов, ні хреста, ні співів. Зате багато гамору справляє весільний похід. Всі авта, якими їдуть весільні, весь час трублять.

(Продовження буде.)

СВЯТА 1. ЛИСТОПАДА.

Млада Болеслава (ЧСР.)

Дня 9. листопада тутешня українська колонія, що складається виключно зі стрільцтва УГА, а тепер робітництва, яке працює на фабриках Младої Болеслави та по господарських маєтках з околиці міста, зібралася, щоб відсвяткувати памяткі листопадові дні з 1918 р. Це свято по встановленій місцевій традиції, крім спогадів про великі події недавнього славного минулого, є разом і переглядом наших рядів та підсумком нашої праці на чужині. Простора заля зібрань нашого професійного Т-ва „Самопоміч" була переповнена гістьми — українцями й чехами з міста й околиці. Свято розпочалось відспіванням українського національного гимну, після якого п. О. Статників у змістовій промові, навязуючи до памятних днів нашої історії, закликав до витревалости й бадьорости та до організації, що є запорукою перемоги. В другій частині слідував концертовий відділ, що складався з виступів хорових, струнної оркестри та декламацій. При кінці відограно одноактівку М. Кропивницького „По ревізії". Треба зазначити, що ціла програма свята була виконана виключно власними силами робітництва. Артистичне виконання всіх точок програми та захоплення гостей свідчили, що витрачена праця дала найкращі наслідки. Дирігентська та режисерська праця пп. Статникових заслуговує на повне признання.

ГРЕБЕНІВ, ПОВ. СКОЛЕ.

Торжественно відбулося свято 1. листопада в Гребенові, пов. Сколе. Рано відправив богослуження і панахиду місцевий парах о. Смачило, що виголосив також патріотичну проповідь, яка зворушила всіх та підняла на дусі як молодих, так і старших. Участь у богослуженні взяло майже ціле село з виїмком місцевої інтелігенції. Дивно, що наші інтелігенти, які повинні були в першій мірі зрозуміти вагу свята, не явилися ні в церкві, ні вечером в читальні, де відбулися святочні сходини, присвячені 1. листопадові. Велике враження зробила на громадянах передовсім могила в церкві з березовим хрестом, на якім висів терновий вінець з червоною лентою та відповідними написами.

876 інвалідів УГА жде на поміч громадянства в місяці листопаді. Фонди на допомогу для них вичерпані. Не допустіть до того, щоби наші інваліди попали в нужду.

НОВИНКИ

— **Яка буде зима?** Німецькі метеорольогічні стації на підставі дослідів подають у пресі свої здогади на цьогорічну зиму. На їх думку зима почнеться аж у половині грудня, але буде дуже сильна, а морози будуть доходити майже такої висоти, як минулого року. Перші сильні морози загостять до Европи між 17—20 грудня.

— **З театру.** Дирекція Міського Театру повідомляє: Автомобілева катастрофа, яка спричинила поранення артистів Малицької та Венгерка, приневолює дирекцію відкликати їх виступи, тому просить публику відібрати гроші за закуплені білети.

— **Трьох братів під поїздом.** Недалеко стації Золоня переїзджало трьох братів Жеребківських возом через місток на залізничім шляху. Несподівано надїхав поїзд і з цілим розмахом вїхав на віз і убив трьох братів на місці.

— **Самовбивство під звуки „колисанки".** У Варшаві скінчив життя самогубством, випивши велику дозу опіюму, поліцийний урядник Болеслав Зенцін. Від довшого часу він був без праці і його родина опинилася у тяжкій нужді. Пригноблений Зенцін одного вечора попросив 9-літню дочку заграти йому на патефоні „колисанку", мовляв, щоби лекше заснути. У хвилині, коли його дочка грала колисанку, батько випив опіюм і за годину помер.

— **Скільки є у Польщі лікарів?** Статистика начислила у Польщі 7398 лікарів. Найбільше лікарів процентово мешкає у Львові, бо тут один лікар припадає на 280 мешканців, а у Варшаві припадає один лікар на 550 мешканців, Кракові одного лікаря на 330 мешканців.

— **Перед реорганізацією Каси Хорих.** Дня 24. XI. ц. р. у Варшаві почались наради, скликані з ініціятиви міністра праці та Начальної Палати Лікарів у справі реорганізації Кас Хорих. Міністр праці у своїй промові заявив, що Каси Хорих замість бути живими інституціями для вжитку громадянства, змінились у бюрократичні установи, які допомагають членам неначе з ласки та мають тенденцію змінитись в добродійні товариства. На нарадах намічено цілий плян радикальної реорганізації Кас Хорих у цілій Польщі.

— **Мода і туберкульоза.** Американські гигієнічні товариства ствердили зріст смертности на туберкульозу серед молодих жінок. 1915 р. смертність жінок на цю недугу перевищувала смертність чоловіків тільки на 3 відсотків, а 1927 р. на 49 відс. Причиною зросту смертности у жінок є погоня за модною стрункою лінією тіла, через яку жінки слабо віджинлюються та вживають всяких штучних засобів, щоби схуднути. Ріжниця смертности на туберкульозу у жінок і чоловіків є головно велика між 16—28 роком життя.

— **Новий політичний замах у Софії.** Дня 22. ц. м. вечером невідомі особи виконали замах на македонця Василя Коссова і тяжко поранили його, а шофера, який хотів боронити Коссова, убили на місці. Також Коссов помер на другий день у лічниці. Виконавці замаху втікли, а поліція має підозріння, що замах цей є ділом македонських революціонерів.

— **Придане нареченої Ліндберга.** Амбасадор Марров дав своїй дочці, нареченій Ліндберга 1 міл. долярів приданого.

— **Боротьба з димом у Празі.** Чеська влада почала боротьбу із димом, який затроює легені населення Праги. Видано правила, яких мають притримуватись власники фабрики та правила, як будувати фабричні комини, щоби було якнайменше диму. Під самою Прагою поїзди курсують при помочі електричних паротягів, так, що дим із вугілля не сміє занечищувати праських стацій.

— **Бесідовський засуджений на кару смерти.** „Н. В. Журналь" повідомляє з Москви, що Політичне Бюро ДПУ засудило б. посольського радника радянського посольства у Парижі, Бесідовського, на кару смерти. Майно Бесідовського було сконфісковане. Так само покликано до Москви директора радянського банку у Берліні Шайнемана і поставлено перед суд за його співпрацю з правою опозицією. Декілька урядовців радянських посольств у Константинополі та в Атенах ДПУ вже засудило на кару смерти за грошеві надужиття та співпрацю з опозицією.

— **Землетрус у Новофунляндії.** Підчас землетрусу на Новофунляндії морська хвиля залила село Бурін і затопила більше як 10 осіб та зруйнувала цілу оселю. В іншому селі Новофунляндії втопилось підчас землетрусу 200 осіб.

— **Медвідь задусив дитину.** Недалеко Марошвашаргелі селянин Ол. Кібеді рубав із сином у лісі дрова. Несподівано з гущавини вийшов медвідь і кинувся на 11-літнього сина рубача та задусив його і пожер на очах батька. Олекса Кібеді, побачивши страшну смерть сина, упав непритомний на землю і тепер лежить у лічниці хорий на нервовий розстрій.

— **Напад на поїзд.** На болгарсько-югословянськім кордоні недалеко Цариброду бандити напали на поїзд, стріляниною примусили машиніста спинити льокомотиву та ограбили всіх пасажирів. Між пасажирами було немало багатих людей, бо це був поїзд так званий „Оріент-Експрес", яким західно-європейські капіталісти переїзджають часто до Константинополя. Підчас нападу бандити вбили 2 особи і кількох пасажирів поранили. Югославянський уряд наказав замкнути кордон, щоби бандити не повтікали на болгарську територію і вислав окремий військовий відділ шукати учасників нападу.

— **Троцький вчиться турецької мови.** Турецька преса подає, що Троцький помирившись із думкою, що йому доведеться довший час перебувати у Туреччині, почав пильно вчитись турецької мови і щоденно цій науці присвячує він дві години. Його здібности у вивченні мов є настільки великі, що за кілька місяців він опанував турецьку мову так далеко, що вже тепер він може досить легко порозумітися із турецьким населенням Константинополя.

— **Українські фільми на провінції.** Кіно „Редута" в Перемишлі буде висвітлювати від 27. ц. м. фільму „Сорочинський Ярмарок", кіно „Паляс" у Бродах від 29. листопада до 3. грудня фільму „Тарас Шевченко", кіно „Освіта" в Надвірній від 3—4 грудня „Сорочинський Ярмарок", кіно „Покуте" в Городенці від 4—6. грудня „Тарас Шевченко", а від 20—22 „Сорочинський Ярмарок".

— **Оригінальне самовбивство.** До пасажирного літака під Новим Йорком дня 12. XI. ц. р. всіла молода панна Рута Рокфельд і заплативши означену таксу 5 долярів, просила летуна перевезти її понад Льонг Айленд. Тому, що більше пасажирів не зголошувалось, летун вибрався в дорогу із одною тільки панною Рокфельд. Коли літак опинився над островом, летун оглянувся і побачив, що його пасажирка відчинила двері кабіни і стоячи на колінах молиться. Летун зрозумів, що ця панна хоче вискочити з літака, а не міг цьому ніяк перешкодити, бо кермував аеропляном. І справді, панна Рокфельд, помолившись, вискочила із літака із висоти 700 метрів і згинула. Літак осів на острові. Виявилось, що самовбивниця походила із багатих аристократичних сфер Нового Йорку і що вона від давна погрожувала самовбивством тому, що вже в 19 році життя світ і люди обридли її і вона почувається втомленою та зневоломленою до всего.

— **З приватного життя Муссоліні.** Кореспондент газети „Н. В. Журналь" подає з Риму деякі цікаві подробиці із приватного життя вожда фашистів: Муссоліні живе у віллі Тарльонія при вул. Номентана, яка недавно вибудувана на місці, де перед 10 роками було заледви кілька домів. Вілля Муссолінія це найкраща будівля на цій вулиці окружена роскішними садами та городами. За домом видно великий парк, куди Муссоліні виїзджає щодня на коні, щоби набрати сил та скріпити свої і так залізні нерви, після напруженої праці. Муссоліні їде на коні мовчки, задуманий, але найменша дрібниця виводить його із задуми, а побачивши дітей чи садівника, він починає з ними розмову, жартуючи весело та випитуючись їх про все. Муссоліні у вільних хвилях любить грати на скрипці, а окрім того до свого дому часто запрошує найкращих музиків, щоби послухати їх гри. У багатих, по мистецьки улаштованих кімнатах, Муссоліні приймає дуже часто гостей, а в саді часто дефілюють перед ним організації фашистівської молоді, яка з далеких провінцій Італії приїзджає до Риму, щоби поклонитись свому вождові. Вілля Тарльонія стала в Римі найцікавішою будівлею, на яку звернена увага всего населення і яка опромінена блиском слави вожда фашизму.

Проти напастей на Пласт.

(Письмо до Редакції.)

Просимо помістити тих кілька слів у справі вісток польської преси про мниму „ролю українського пласту" в недавних демонстраціях проти червоного терору і москвофілів:

У нагінці на все українське шукають ріжні непрошені сторожі наших чеснот нагоди, щоб якось, кудись обняти Пласт, нашу українську скавтову організацію, своїм покровом. Мовляв: Пласт — не Пласт, скавтінг — не скавтінг, те все небезпечне, все напосілося на нас, все готовить нам загладу. Тому заборонити здусити, знищити, щоб його не було. Думають, ходять, шукають, випитують, вичитують переписні книги, тут і там вхоплені акти і находять — ні, таки не находять того, що їм потрібне. Нема за що, нема як заліпити, а Пласт як Пласт нападати чомусь, стидно.

Але від чого преса? Напише, що хтось, десь, щось, а решта, каже, „усува сєн натуральне на разє з под друку з латво зрозуміалих взглендуф". Люди прочитають, покивають головами: „Ох, ці українці!" і донос готовий та вистарчаючий, аби почалося „урядування". Спосіб занадто прозорий, щоб його ми не проглянули.

Зайва річ простувати це в польській пресі, а тільки нашому громадянству подаємо до відома отсе:

Те, немовби-то Пласт займався організуванням якихнебудь демонстрацій або якийбудь в них виступав, є злобна, хоч і потрібна декому видумка. Що в нашій домівці все рух, життя — це напевне дуже добре відомо всім польським редакціям, бо нами цікавляться нераз більше чужі, ніж свої. Що хтось, як пишуть, „свистком давав знаки" — подумайте вже раз був на пластунів донос, що своїх палиць уживають до стріляння, а тепер черга на їх свистки. Очевидно, свистати в домівці Пласту — це: „ражонци спосуб пшекрочення статуту".

Заявляємо, що свистати в нашій домівці нікому й не снилося і що зібрані в домівці пла-

ступи, заняті своїми справами, не мали поняття, що в дану хвилю відбуваються вуличні демонстрації. Запевнюємо наше громадянство, що в новій напасти польської преси на Пласт, як і давнішими часами, нема правди й за макове зерно.

Верховна Пластова Команда.

Зі спортового життя.

Мистецтва Ліги.

По недільних змаганнях, в яких і Рух з Варшавянкою і Туристи з Леґією вийшли ремісово, ситуація на долині табелі прояснилася остільки, що Туристи завдяки одному здобутому пунктові (разом 19) опинилися поза сферою небезпеки. Тепер найбільше загрожені деградацією є львівські Чорні, бо Рух, маючи від них тільки один пункт менше (17), розіграє ще в найближчу неділю на власному грищі змагання з Гарбарнею, які буде старатися виграти за всяку ціну. Якщо Рух здобуде оба пункти, то тимсамим Чорні злетять до А-кляси, а він врятується. Ремісовий вислід шлеському клюбові не поможе, бо в такому разі Чорні маючи значно ліпше відношення воріт, залишаться в Лізі. Отже щойно в неділю 1. грудня п. р. вирішиться доля Чорних і Руху.

Хто ввійде до Ліги?

По недільній програній львівської Лехії з Л. Т. С. Г. в Лодзі табеля за вхід до Ліґи виглядає так: 1) Лехія — 4 гри, 6 п., відношення воріт 14 : 6, 2) Вперед (Ліпіни) — 3 гри, 4 п., 12 : 6, 3) Л. Т. С. Г. (Лодзь) — 2 гри, 2 п., 5 : 7, 4) Огнище (Вильно) — 3 гри, 0 п., 4 : 15.

Світезь входить до А-кляси.

Занарстинівська Світезь, перемігши в цю неділю тернопільську жидівську дружину Єгуда 2 : 0 (2 : 0), запевнила собі тимсамим вхід до львівської А-кляси. В найближчому році змагатисьме вже Світезь з львівською Україною за мистецтво А-кляси.

Студентське життя.

VII. звичайний зїзд ЦЕСУСА в Подєбрадах.

Централя українських студ. організацій „ЦЕСУС" уже від семи літ працює за границею. Непригідні обставини в краю ще досі не дають їй змоги повести свою працю в краю. Та мимо труднощів, які спричинює значне віддалення осідку Централі від головного осередку українського студ. життя, праці „ЦЕСУСА" вінчаються з кожним роком новими успіхами як на внутрішньому організаційному полі, так теж на міжнародньому студентському форумі. Союз обєднує під теперішню хвилю поверх 30 студ. краєвих організацій (у Польщі і в Румунії) і закордонних (Прага, Подєбради, Берно, Пшібрам, Данціґ, Берлін, Відень, Ґрац, Париж, Лієж), а походження студентів-еміґрантів з усіх сторін Великої України та Кубані надає йому характер Всеукраїнського Союзу. Членство в Міжнародній Студентській Конфедерації (CIE) дає йому можність працювати і на міжнароднім студентськім форумі та добувати на міжнародніх студ. зїздах все нові успіхи, а живою пропаґандивною працею все нові симпатії для українського студентства та української справи взагалі.

Щорічні загальні збори „ЦЕСУСА" відбуваються теж з поданих вище причин досі за кордоном. На них намічається працю на будучий рік та вибирається нову управу. Цьогорічний зїзд відбувся в днях 29—30. жовтня в Подєбрадах в осідку Української Господарської Академії з таким порядком нарад: 1. Святочне відкриття; 2) Вибір мандатної комісії і провірка мандатів; І. пленарне засідання; 3. Вибір президії зїзду; 4. Звіт уступаючої управи; 5. Звіт Контрольної Комісії; 6. Звіти з місць; 7. Дискусія над звітами; 8. Уділення абсолюторії; 9. Вибір Комісії.

Праці комісії: а) організаційної, б) економічної, в) культ.-суспільної, г) міжнародніх зносин, ґ) комісії матки. II. пленарне засідання: 10. Приняття резолюцій; 11. Вибір керуючих органів; 12. Закриття зїзду.

На святочне відкриття зїзду, яке відбулося 29. X. в год. 11. ранку в приявї делегатів-представників Української Госп. Академії, старших українських громадян, що перебувають у Чехії та посадника міста Подєбрадів, зложилися привітання, промова довголітнього президента „ЦЕСУСА" В. Орелецького, ректора УГА., Б. Іваницького та посадника Подєбрадів п. Ценгаржа. Обох останніх запрошено до почесної президії зїзду. Далі пішли привіти від ряду українських студ. товариств та від білоруського студентства, виголошені їх представниками та відчитання довгої низки привітних телеграм і письм від своїх та чужих студентських і громадянських організацій. Треба підчеркнути, що зацікавлення цьогорічним зїздом „ЦЕСУСА" серед чужих куди більше як минулого року. Коли на VI. зїзд наспіло всього два привіти від чужих, то цього року було поверх 20 привітних письм та депеш, між ними від Paul Saurin-a, президента CIE (Париж), Мальтіні, бувшого президента CIE (Рим), Макадама, директора комісії CIE (Льондон), Мекдональда, бувшого скарбника CIE (Единбурґ) та студентських централь Анґлії (Льондон), Франції (Париж), Німеччини (Берлін), Італії (Рим), Бельгії (Брюкселя), Голяндії (Ротердам), Чехословаччини (Прага), Данії (Копенгаґа), Швеції (Стокгольм), Еспанії (Мадрит), Литви (Ковно), Естонії (Тарт), Угорщини (Будапешт) та Болгарії (Софія). Видно, що значіння „ЦЕСУСА" та повна пожертвовання праця Президії в минулому році не пройшли безслідно.

Після полудня почалися властиві наради зїзду працею мандатної комісії, що признала 29 мандатів від 19 товариств (1077) і фізичних членів. Звіт мандатної комісії принято до відома на першому пленарному засіданні та приступлено до вибору Президії зїзду, до якої ввійшли: тов. Петрюк Ярослав, як голова зїзду, тт. Степ Роман та Пащенко І. як заступники голови та тт. Якубович Василь і Шалковський Евстах, як секретарі. Зі звітів уступаючої управи треба відмітити звіт президента та голови відділу міжнародніх зносин т. В. Орелецького. В минулому році принято до „ЦЕСУСА" пять нових організацій, а саме: НАСУС в Лієжі, Українське Акад. Т-во в Берліні, Акад. Т-во „Україна" в Женеві, Союз Українських Студентів з Волині, Холмщини, Полісся і Підляша в Празі та СУСОР в Чернівцях. В тому році брав „ЦЕСУС" участь у нарадах Виконавчого Комітету CIE в Празі (при кінці березня), на міжнародньому зїзді Світової Студ. Помочі (ICC) в Кремсі (Австрія) та річнім зїзді CIE в Будапешті, провадив живу переписку з обома централями в справі полекші для студенства, що виїзджає за границю, висилки українського студ. хору до західньої Европи, міжнародніх студ. виказок, українського студ. шкільництва в Польщі, міжнародньої санаторії, наукових фільмів, студ. прогульок, а також в інших студ. пресових, економічних та організаційних справах. Ведено також переписку із Союзом Народів та навязано особисті зносини з його представниками в студентських економічних, пресових та пропаґандивних справах. Видано меморіял у справі листопадових подій та розіслано по всіх студентських та нестудентських культурних організаціях світа. Докладна характеристика відношення поодиноких студентських національних централь до „ЦЕСУСА" та змагань українського студентства і народу їх співпраці на міжнародніх зїздах і впливу пропаґандивної праці „ЦЕСУСА" на формування їхнього відношення до української справи настільки цікава, що подамо в найближчому часі ту частину звіту в цілости. Тут відмітимо лише те, що цілий ряд делеґацій заявляло українській делеґації готовість помочи українському студентству в боротьбі за високі школи. Та до цього потрібно богато основного і вичерпуючого матеріялу, якого доставити можуть лише краєві товариства. До цього часу участь краєвого студентства в міжнародній акції „ЦЕСУСА" майже ніяка. Це перший поважний закид, який упав на зїзді в сторону краєвого студентства. Краєві студентські організації мусять на будуче подбати, щоб облекшити працю „ЦЕСУСА" в тій ділянці.

(Докінчення буде.)

До спільного правопису.

Український правопис із словничком. Упорядкував М. Возняк. Львів 1929., ст. 207, ціна 6 зол. 50 сот. Накладом Книгарні Наук. Товариства ім. Шевченка.

Ця книжка приходить у пору. Вона стає необхідним підручником саме тоді, коли ведеться дискусія між нашими робітниками пера, в якій мірі можна приняти у нас для загального вжитку основи українського правопису, затверджені харківським радянським урядом, а приняті Академією Наук у Київі і Науковим Товариством ім. Шевченка у Львові. Тому, що досі цей правопис невідомий навіть фільольоґам і вчителям, усі можуть заспокоїти свою цікавість придбавши цю гарно видану книжку, де крім загальних правил упорядкованих акад. Возняком, дві третині займає правописний словник.

На це перше видання словника треба глядіти як на сирий матеріял, з якого покищо вповні користати не можна. На 12.000 слів чи не третина є таких, які там зайві, бо щодо їх правопису нема і не може бути ніякого сумніву, нпр. аби, адвокат, анонс, битий, бік, буцім, від, вдячний, віче, вістка, воля, ворог, ворон, вуж, глухий, говірка, годинник, голуб, горох, грудка, гуска, дівча, дно... (і так в усіх буквах). Найбільше сумнівів викликає правопис чужих слів, тому, що під цим оглядом є найбільше нових змін, ріжних неодноцільних принципів і вимків. Тому-то такий словник повинен би цим словам природно присвятити найбільше місця. Не є це легка праця і коли зважити, що вона була роблена наспіх, не диво, що вибір цих слів був часто зовсім випадковий. У словничку находимо чимало дуже рідких назв, рідко вживаних, а зате мало слів дуже поширених, постійно вживаних, які треба би згідно з новим правописом писати інакше. Наприклад маємо там такі назви: Авдєєв, Азіній, д'Акоста, Айнгоря, Астіяг, Багдановіч, Бжєзін, Брудзев, Бутвин, Бялобжеґи, Ветлуґа, Виповзів, Гаммерфест, Гарфлер, Ґастев, Датіс і т. д., а зате нема в них зовсім популярних історичних імен, ґеографічних назв і прізвищ сучасників, які доводиться писати постійно, скажім якінебудь: Аріосто чи Арйосто (бо є там Бйонделло), Кромвель чи Кромвел, Стокгольм чи Штокгольм, Пуанкаре чи Поанкаре, чи нпр. „Жанну д'Арк" можна писати з таким апострофом?

Є в словничку слова, щодо яких треба би раніше рішити, чи їхня форма є правильна, нпр. такі слова як „акваріюм" уживаємо в закінченні на -ій або -ія: радіюм — радій, санаторіюм — санаторія. Це саме торкається роду деяких слів: у словничку нпр. „вінеґрета" є жіночого роду, а „ґротеск" мужеського. Є в ньому і низка слів, яких вимова оснoвана на помилці: не „Ґрінвіч" а „Ґрініч"; такого прізвища як „Дауес" нема; прізвище „де-Бюссі" пишеться у французькій мові разом. Є в словнику також слова, щодо яких важко нам рішити, чи вони написані правильно, бо не знаємо їхнього значіння, нпр.: „етен" і „етін". Інші як пр. „благання" (без подвоєння) є може друкарською помилкою. Ще інші як нпр два поруч себе „авантурник" і „авантюрист" роблять враження, якби не були вислідом одного правила, а якимись вимками. Те саме важко рішити про таке слово як „війя". У словник попали також зовсім не наші слова, як нпр. „опять", „ехидний", „бутелька", а також паралельні форми, між якими важко вибрати чи всі вони правильні, чи мають ріжне значіння, нпр. „останній", „остатній" і „послідний".

Такі-же слова як „от так", „от той" без своїх гомонімів „оттак", „оттой" що мають інше значіння, можуть читача збентежити, немов би були єдиними правильними.

Це тільки побіжні замітки, які не мають претенсій на наукову критику. Фактом є, що словник насуває багато сумнівів, замісць їх розсівати. Велика частина з них є наслідком нових правил, які також їх не розвязують. *(м. р.)*

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Йосиф Танчаковський, б. управитель школи М. Шашкевича у Львові і б. референт промислових шкіл Рідної Школи, помер по короткій і тяжкій недузі 24. ц. м. в 73-ому році життя. Похорони відбудуться у вівторок 26. ц. м. в 3. год. попол. з дому жалоби при вул. Крупярській ч. 6. на Личаківське кладовище до родинної гробниці. В. й. П!

о. Омелян Баранський.

Смерть бл. п. о. Омеляна Баранського, пароха в Болниці і великомостенського декана (10. ц. м. на удар серця), про що була в „Ділі" коротка згадка, викликала не лише в Жовківщині, але й у широких кругах нашої суспільности, великий жаль по втраті небуденного робітника й визначного громадянина. По висвяченню в р. 1908 виїхав о. Баранський небавком до Америки, де разом з жінкою під проводом бл. п. еп. Ортинського, його особистого приятеля, їздив на місії, відобрав одну церкву від православних, а другу від „незалежних"

висмпів", побудував у Нортгамптоні, Па., паwexівльне помешкання і взагалі брав дуже вирохіальне помешкання і взагалі брав дуже визатну участь в організації українського життя за океаном. Заощаджену готівку пересилав до наших кредитових установ у краю, де наслідком війни всі гроші пропали і він попав тимсамим у прикре матеріяльне положення, з котрого й до смерти не вилїз. Тужачи за родиною своєї жінки Емілії з Онишкевичів, вернув у травні 1914 р. до краю і був адміністратором у Любіні Великім, Купиві і Боянці, де в р. 1920 став парохом. Всюди де був, заводив хори, організував читальні „Просвіти", кружки „Сільського Господаря" і кооперативи.

Підчас народнього зриву 1. листопада 1918 р. взяв активну участь не лише в організації громадських і повітових українських установ у Жовкві, але й на фронті і пішов з українським військом на Вел. Україну. Там прожив з У. Г. А. цілий час в чотирокутнику смерти, звідки удалося йому втікти і щасливо виминути інтернування в польських таборах.

Вернувши на превелику радість жінки і цілого села в травні 1920 р. до Боянця, взявся вже як його парох до систематичної роботи. Винісши практичну науку з Америки, що добробут є основою всякої політичної сили, заложив у Боянці споживчу кооперативу, олійню, а відтак ще й цегольню, екінці і молочарню, котрі дуже гарно розвиваються. Молочарня друга в краю! Він вложив у ті установи весь вільний час і майже щоденно сидів до пізної ночи в кооперативі, де розвивав з членами плян дальшої роботи. Він зорганізував і гарний мішаний хор, з котрим виступав не лише в Жовкві на концертах, але й по ріжних селах. Він заложив також захоронку СС. Йосифіток, що заопікувалися хорами, а з дрібними дітьми уладжують дитячі вистави в Боянці й околиці. Крім того причинився до побудування школи й відновлення та окраси церкви. Село Боянець належало колись до „русско-народної партії". Покійний о. Омелян Баранський своїм тактом, своїми науками в церкві й читальні нібито ім. Качковського (котра не проявляла ніякого життя) перетворив Боянець у свідому українську громаду. Правда, лишилися ще в селі недобитки старомосквофілів, що перейшли в сельробівський табор і особливо в останніх часах на чолі з о. Х. і д-ром прав С. старалися небіщика зогидити в очах суспільности, одначе вони стрінулися з рішучим відпором нашого громадянства або й судовим засудом. Та ті напасти мабуть і причинилися до передчасної смерти бл. п. о. Баранського.

Похорони небіщика — це величава маніфестація. Ціле село Боянець розпливалося в плачах за своїм духовним батьком. В день похоронів прибули тисячі народу з околичних сіл, хор з Мостів Великих, депутації жовківських установ і двацять кілька священиків навіть з подальших сторін. Над могилою промовили духовники, світські інтелігенти і селяни. Особливо увагу звернула на себе ядерна промова представника б. У. Г. А., котрий покрив домовину червоною китайкою. Гріб прикрило 20 вінців. Громадяни всякими способами старалися звеличати похорони й память свого доброго духовного батька і провідника, потішаючи та помагаючи в сумнім обряді опечаленій дружині, дітям і рідні. Память бл. п. о. Омеляна Баранського буде записана золотими буквами в народнім поминнику Жовківщини, а передовсім села Боянця.

Земля Йому пером!

Дописи.

ГРЕБЕНІВ. (Живем своїм життям). Український Гребенів проявляє свою діяльність, не зважаючи на ріжні труднощі. В жовтні відбулись загальні збори читальні „Просвіти" і Т-ва „Сокіл", на які приїзджав зі Сколього д-р Булак, який короткою промовою заохотив громадян до праці. Гребенів робить заходи до переведення шкільного плебісциту. Заложено кружок „Рідної Школи", який має перевести акцію в цій справі. Переведено вже збірку на інституцію, яка дала 84 зол. Робляться також старання про признання громадою відповідної площі під будову „Народнього Дому". Словом: Гребенів не спить. Побажатиб тільки, щоб місцева інтелігенція заінтересувалася більше працею в читальні і в „Соколі".

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Вівторок, 26. лист. год. 7·30 веч. Лякме (дешев. тиждень, знижені ціни).

Середа, 27-го листопада, год. 7·30 веч. „Це можеш ти казати своїй бабці". 25-а вистава великої ревії Збежховського. — (Дешевий день — знижені ціни).

Малий Міський Театр:

Вівторок, 26. лист., год. 7·30 веч Соломяні вдівці (дешевий тиждень, знижені ціни).

Середа, 27. лист., год 7·30 веч. „Соломяні вдівці". (Дешевий день — знижені ціни).

Театр ревії „Гонг" — в салі кіна „Кольосей":

Вівторок, 26. XI. „На закрутах обережно"; дві вистави: год. 7·15 і 9·30.

Кіна.

Апольо: Дике кохання (Дольорес дель Ріо.)

Касіно: Грішниця з Монтпарнасу.

Кольосей: Небезпечний шлях (Том Мікс).

Лев: Гра пристрастей (Марія Корда).

Марусенька: Еротікон.

Оаза: Гріхи батьків.

Палас: Звукова фільма „Чотири чорти" (Джанет Гейнор).

Пан: Царевич (Ів. Петрович).

Пасаж: Капітан Газард. Тиждень Пата і Помоста. Американська комедія.

Стилевий: Тайна варієте (Цариця джезбенду).

Фатаморгана: Асфальт.

Химера: Пригода чесної дівчини.

Утіха: Завойовник сердець.

Програма радіо.

Середа 27. XI. 1929.

Варшава (1411,7) 16·15 Програма для дітей. **Краків** (312,8) 20·30 Вечірній концерт. **Гельсінгфорс** (221,4) 18·5 Радіооркестра. **Ляйпціг** (259) 21·15 Інструменти з доби барока. **Братислава** (279) 12·30 Орхестра. **Талін** (296) 19·00 Популярний концерт. **Брно** (341,7) 11·30 Грамофонові платти. **Льондон** (356,3) 16.45 Камеральний концерт. **Штутгарт** (360) 16·00 Пополудневий концерт. **Гамбург** (372) 16·30 Біблійна музика. **Франкфурт** (390) 20·00 Міжнародній концерт. **Берн** (403) 20·00 Віолончельо. **Берлін** (418) 16·20 Концерт солістів. **Стокгольм** (436) 18·20 Популярна музика. **Рим** (441) 21·02 „Дімок трьох дівчат" Шуберта. **Лянгенберг** (472) 17·30 Сучасна музика. **Прага** (487) 20·00 Композиції Ферстера. **Мілано** (501) 20·30 „Фальстаф" Верді. **Брюссель** (509) 19·30 Концерт радіоорхестри. **Відень** (516,3) 15·30 Програма для молоді. **Мюнхен** (533) 16·00 Популярний концерт. **Будапешт** (550) 19·30 „Трубадур" Верді. **Москва** (825) 19·30 Камеральна музика. **Ковно** (1935) 21·00 Концерт. **Ленінград** (1000) 19·30 Концерт фільгармонії в Ленінграді. **Париж** (1725) 21·00 „Пергінт" суїта Гріга.

Подяка.

Горем прибита вдова по пок. Михайлі Вашкевичеві гімн. проф. в Станиславові — складає отсим сердечну подяку всім Другам покійного за звеличання своєю присутністю Його похорон. Особливож дякую Впр. Священству оо. кан. Д. Стеткові, Д-рові Баранові, Боскову, Негаскі, Вальницькому, Мельничукові і Дуткевичеві за чинний уділ в похоронах, о. кан. Стеткові за сердечно відчуте прощальне слово, о. Дуткевичеві за заупокійний парастас і хору розраду. Дякую всім ВП. Професорам всіх гімназій у Станиславові, як також Вп. учеників і гімназ. молодь, Вп. П. Професорові Білобрамові і соловіям української гімназії за хоральний спів — і Всім Приятелям, а особливо Вп. Целевичам, які словом розради, чи устно чи письменно, потішували опечалену вдову. Нехай Господь Бог нагородить!

951 1—1 Марія Вашкевичева.

Ширіть наш часопис!

Повідомлення!

Т-во „УКРАЇНСЬКА БЕСІДА" в ПЕРЕМИШЛІ

бажаючи вшанувати шістьдесяту річницю свойого, під національним оглядом вельми наслідного істнування — уряджує в своїх кімнатах в дні 30. листопада ц. р. о год. 8-ій вечором

Святочні сходини членів

зі слідуючим порядком:

1) Святочна промова. 2) Реферат. 3) Хор „Боян"-а. 4) Впис присутніх до пропамятної книги.

Всіх Вп. членів так теперішніх, як і тих, що в часі свого побуту в Перемишлі були колись членами цього одного з найстарших національних Товариств перемиської землі — просимо отсим численно явитись. 950 1—1

Вступ вільний. ВИДІЛ.

Подяка.

Цією дорогою складаємо щиру подяку Високоповажаному Панові д-рові О. Маланюкові, операторові в Станиславові, вул. Шидловського ч. 3. за вміло й щасливо переведену операцію ропного запалення сліпої кишки у нашого сина Іларіона, за його правдиво батьківську опіку й лікування на весь час недуги. Рівнож дякуємо ВП. Панам д-рам Козакам в Станиславові, у яких санаторії оперовано й лічено сина, за їх лікарську опіку й материнський догляд. Нехай Всевишній Господь Вам нагородить — **Стефанія з Алексевичів Чолган, о. Іван Чолган** — родичі. 954 1—1

Оповістка.

Дня 18. падолиста 1929 відбулися в салі Народнього Дому в Радехові основуючі Загальні Збори Філії Сільського Господаря. Присутніх було 58 делегатів з Кружків і Кооператив у повіті. Збори відкрив короткою промовою агроном ПСК інж. Іван Галевич, в якій вказав на значіння організації Сільського Господаря для нашого села. Предсідником Зборів вибрано Гриця Сарчука з Ордова; секретарював уряд. ПСК Атанас Чубатий. У дальших точках виголосив реферат про найблищі завдання філії Сіл. Господаря інж. Галевич. В рефераті порушено головно справу зимових господ. курсів, громадських буджетів, господ. досвідництва, меліорації торфовиськ і організації кооперативного молочарства в повіті. В дискусії забирали голос дир. ПСК О. Мінко, Василь Сіпелюк з Радехова, Лука Салагуб і П. Головчук і Сушна і ін. Всі заявилися за інтензивним пропагуванням коопер. молочарства, яке під нинішню пору, при дуже низьких цінах на збіжжа, є дуже важним джерелом доходів нашого селянина. Опісля приступлено до вибору Ради Філії. Головою вибраний Василь Сіпелюк з Радехова, місто-гол. Лука Салагуб з Сушна, секр. інж. Іван Галевич з Радехова, скарбник Василь Падійчук з Нехвилова, члени: Петро Мельник з Дмитрова, Максим Бідлянський з Подового і Михайло Крупник з Холоєва. Заступники: дир. О. Мінко, дир. О. Бідевич і М. Сухацький з Радехова. Контрольна комісія: Гриць Сарчук з Ордова, Іван Никон з Холоєва і П. Фурманець з Забави. Слід зазначити, що Радехівщина належить до тих повітів, які досить скорим кроком ідуть вперед у сільсько-господ. розвитку. В повіті ведеться агрономічну роботу вже від трьох літ від заснування ПСК в Радехові, а висліди праці досить значні. Сподіваємося що з хвилиною заснування Філії Сіл. Господаря і покликання ширшого круга громадян з повіту, піде ще інтензивніша праця в тім напрямі. 94?

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.